

awans.net

internetowy serwis oświatowy

www.awans.net Publikacje nauczycieli

Tadeusz Gluza

Szkoła Podstawowa w Cisownicy

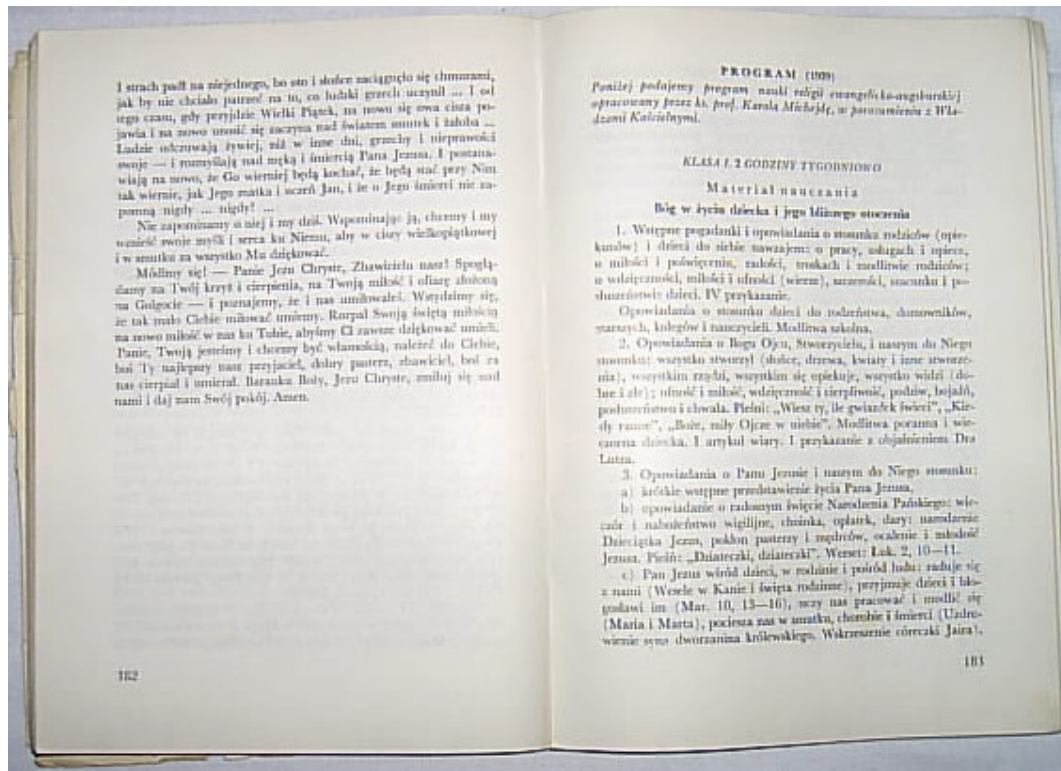
Analiza programów nauczania religii ewangelickiej

Tadeusz Gluza

katecheta SP Cisownica

Analiza programów nauczania religii ewangelickiej

1. Analiza *Programu Karola Michejdy*

Zdjęcie nr 1: Program nauczania religii Ewangelickiej księdza Karola Michejdy zamieszczony w podręczniku *Katechetyka* księdza dra Andrzeja Wantuły. Pierwsza strona programu. Program K. Michejdy obejmuje strony od 183-213.

Uwagi ogólne do *Programu Karola Michejdy*

Program nauczania religii opracowany przez księdza Karola Michejdę powstał w 1939 roku. Program w uwagach ogólnych informuje, że dotyczy nauki religii wyznania ewangelicko-augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej według zasad tegoż Kościoła. Jest on przewidziany do realizacji w wymiarze dwóch godzin tygodniowo dla klas I do VII¹. Celem nauczania religii – jak podaje autor – jest poznanie Boga i kształcenie

¹ Jest to okres siedmioletniej szkoły powszechnej.

chrześcijańskich charakterów. Stąd więc nauczanie religii chrześcijańskiej i wychowywanie chrześcijańskie powinny stanowić w nauce religii nierozłączną całość. To właśnie z celu nauczania religii chrześcijańskiej wynika zadanie, którym jest nauczanie i wychowywanie. W *Uwagach do całości programu* autor pisze: „Nauczanie religii chrześcijańskiej przekazuje dzieciom objawienie Boże, uczy je poznawać, jakim się Bóg objawił wobec mężów wybranych w narodzie izraelskim, a przede wszystkim w Jezusie Chrystusie, jak dotychczas narody i pokolenia to objawienie przyjęły i jak w myśl tego objawienia należy żyć z Bogiem i z ludźmi. Wychowanie chrześcijańskie zaś bierze w opiekę życie i rozwój nowego pokolenia. Wychodząc z założenia stworzenia człowieka na podobieństwo Boże, pomaga rozwijać, kształci, oczyszcza i umacnia wrodzone dary i zdolności natury indywidualnej i społecznej, pilnie wyzyskując osobiste doświadczenia młodzieży; w szczególności osłania i pielęgnuje zapoczątkowane już w domu rodziców i opiekunów życie religijne dzieci, podprowadza dzieci i młodzież do Jezusa Chrystusa, uczy przystać do Niego i do Jego Kościoła i przez Chrystusa żyć w społeczności z Bogiem i z ludźmi”².

Opierając się na powyższych założeniach materiał nauczania podzielono, zaznaczając, że jest on równocześnie jest materiałem wychowawczym, na materiał ogólno-życiowy, biblijny i kościelny.

Konstrukcja programu jest oparta na trzech stopniach nauczania³, a materiał nauczania rozłożony jest w taki sposób „żeby nauczyciel przedstawiając go mógł towarzyszyć dzieciom na pierwszym szczeblu przez ich bliższe, potem przez ich szersze i dalsze otoczenie, aby na drugim szczeblu przystąpić do głębszego zastanowienia się nad życiem z Bogiem i z ludźmi w myśl przykazań Bożych (V kl.) i wyznania wiary (VI kl.), a na trzecim szczeblu wprowadzić dzieci w zagadnienia życiowe i w znajomość stosunków kościelnych w Polsce. Podziału tego należy bezwzględnie przestrzegać, nie wybiegając naprzód i nie obciążając umysłów materiałem dla nich nieprzystępnym”⁴.

O biblijnym materiale autor pisze następująco: „Materiał starotestamentowy kroczy przez przystępne dla dzieci opowiadania o Józefie i jego braciach w klasie II do Abrahama, Mojżesza, i przykazań w klasie III, po czym do królów w klasie IV i do ofiarstwa,

² *Program nauczania religii ewangelicko-augsburskiej opracowany przez księdza profesora Karola Michejdę, w porozumieniu z władzami Kościelnymi zamieszczony w podręczniku Katechetyka księdza dra Andrzeja Wantuły, s. 200.*

³ Autor pisze o trzyszczeblowym systemie nauczania. Jest on dostosowany do wieku rozwojowego dzieci i młodzieży. Klasy 1-4 są objęte pierwszym szczeblem, klasy 5-6 drugim, klasa 7 to trzeci szczebel systemu nauczania. Zob. *Program nauczania K. Michejdy...*, s. 204-205.

proroków i psalmów w klasie V i VI, przy czym szczególne miejsce zajmują pierwsze karty Biblii w klasie II, V i VI. Materiał nowotestamentowy kroczy od najprostszych, dla dzieci przystępnych opowiadań o Jezusie w klasie I i II do Jego nauki o Królestwie Bożym w klasie III i IV, do Jego wyznań o Sobie i o Swojej śmierci i do wyznań pierwszych uczniów o Nim w klasie V i VI, wreszcie do pracy, wyznań i nauki apostołów św. Pawła i św. Jana w klasie VII”⁵.

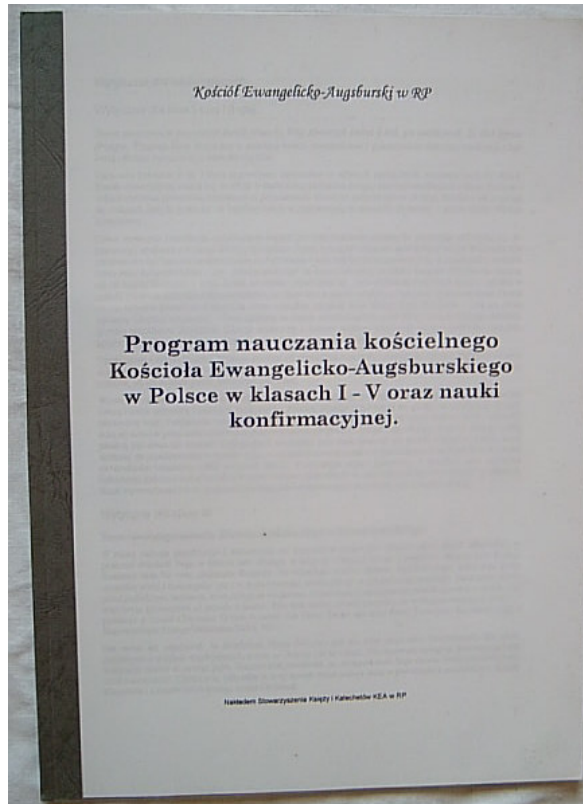
Program przewiduje odchylenia od jego realizacji. Materiał w poszczególnych rocznych cyklach może ulec rozszerzeniu lub ograniczeniu, w szczególności, gdy przyjdzie połączyć kilka klas w jedną grupę.

Opisując metodę pracy katechety, autor zaznacza, że powinien on korzystać z istniejących środków, metod i form wychowywania i nauczania. Dla całości nauczania propagowana jest metoda indukcyjna, a dedukcyjny tok nauczania wykorzystany ma być do krótkiego objaśnienia słów, pojęć i nagłych spostrzeżeń, które wynikną w toku pracy z dziećmi.

⁴ *Program nauczania K. Michejdy...*, s. 204.

⁵ *Program nauczania K. Michejdy...*, s. 205.

2. Analiza Programu nauczania kościelnego dla klas I – V oraz nauki confirmacyjnej w ujęciu maksymalistycznym Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w PRL opracowany przez Komisję Wychowania Chrześcijańskiego – KWCh

Zdjęcie nr 2: Strona tytułowa (format A4) Programu nauczania opracowanego przez Komisję Wychowania Chrześcijańskiego Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego wydanej nakładem Stowarzyszenia Księży i Katechetów KE-A w RP⁶.

Uwagi ogólne do Programu KWCh dla klas I-V oraz nauki confirmacyjnej

Program opracowany przez Komisję Wychowania Chrześcijańskiego Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Polsce jest programem nauczania religii ewangelickiej powstałym w okresie Polski Ludowej. Z programu tego korzystano do roku 1999, kiedy zastąpiono go programem RSP-1/99/a,b,c,d,e,f. Korzystano więc z niego w okresie

⁶ Wydanie oryginalne tego programu ma inną szatę graficzną i jest formatu 23,2x17,2 mm. Autor korzysta z oryginalnego wydania programu.

transformacji ustrojowej i edukacyjnej⁷, gdy w roku szkolnym 1990/1991 nauczanie religii *Instrukcją MEN* włączono do nauczania w szkole⁸. Program rozpoczyna się wytycznymi na temat nauczania religii w poszczególnych klasach. Wytyczne dla klas I i II są wspólne, ponieważ jak informują autorzy „Program klasy II-giej jest w znacznej mierze powtórzeniem i poszerzeniem materiału nauczania klasy I-szej...”⁹. Wytyczne dotyczą wyłącznie klas od pierwszej do piątej. Podają one tematy całorocznego nauczania:

- w pierwszych dwóch klasach: Bóg stworzył świat i tak go umiłował, że dał Syna Swego,
- w klasie III: Zbawcze działanie Boga w historii ludu Bożego,
- w klasie IV: Rządy i sądy Boże w historii ludu Bożego,
- w klasie V: Jezus uczy i zbawia.

Po wytycznych autorzy wypisali użyte w programie skróty i wyjaśnili je. W dalszych częściach umieszczono:

- I rok nauki confirmacyjnej (w ujęciu maksymalistycznym),
- II rok nauki confirmacyjnej (w ujęciu maksymalistycznym),
- program nauki confirmacyjnej w ujęciu minimalistycznym,
- zestawienie pieśni dla klas 1-5,
- zestawienie pieśni dla I i II roku nauki confirmacyjnej (maksymalistyczny),

⁷ Oceny systemu edukacyjnego Polski w latach szczególnego przełomu społeczno-ekonomicznego przypadającego na lata 1987 - 1989, dokonał prof. Czesław Kupisiewicz, stojący na czele Komitetu Ekspertów ds. Edukacji Narodowej – zob. Czesław Kupisiewicz, *Edukacja w warunkach zagrożenia, Podstawowe tezy raportu Komitetu Ekspertów do spraw Edukacji Narodowej*, PWN Warszawa-Kraków 1990. Obecnie trwająca ciągle reforma oświaty miała w założeniach dostosować strukturę zarządzania i finansowania oświaty do zdecentralizowanego modelu państwa. Wprowadzone zmiany programowe miały poprawić niską efektywność nauczania w dotychczasowym systemie oświaty oraz wyrównać szanse przyszłych absolwentów naszych szkół na europejskim rynku pracy. Dążenie do integracji z Unią Europejską, transformacja ustrojowa i administracyjna Polski oraz niż demograficzny populacji 6-7-latków przypadający na czas reformy, były podawane jako przyczyny decydujące o podjęciu konieczności przeprowadzenia reformy w oświacie – por. *Reforma systemu edukacji. Koncepcja wstępna*, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Warszawa, styczeń 1998 (tzw. „*Żółta książeczka*”); *Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla sześciolatków podstawowych i gimnazjów*; Załącznik Nr 1 do rozporządzenia MEN /poz. 129/, w: *Biblioteka reformy*, Ministerstwo Edukacji Narodowej, nr 7; *Expose Prezesa Rady Ministrów Jerzego Buzka na posiedzeniu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 11 listopada 1997 roku* – zob. *Nowe w szkole, Reforma Nowatorstwo*, 6/97-98 luty, Wydawnictwo Nauczycielskie, Jelenia Góra, s. 6.

⁸ Nauczanie religii do szkół weszło tzw. *Instrukcją MEN z dnia 24 sierpnia 1990*. Dotyczyła ona powrotu nauczania religii do szkoły w roku szkolnym 1990/91 i określała zasady współdziałania z Kościołami i Związkami Wyznaniowymi poza Kościołem Rzymsko-Katolickim. Podpisali ją Minister Edukacji Narodowej prof. Henryk Samsonowicz i zwierzchnicy czterech Kościołów zrzeszonych w Polskiej Radzie Ekumenicznej: ks. Tadeusz Majewski – Kościół Starokatolicki, ks. bp Janusz Narzyński – Kościół Ewangelicko-Augsburski, ks. abp Bazyle – Autokefaliczny Kościół Prawosławny, bp Zdzisław Tranda – Kościół Ewangelicko-Reformowany.

⁹ Zob. *Program nauczania kościelnego dla klas I-V oraz nauki confirmacyjnej /w ujęciu maksymalistycznym i minimalistycznym Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w PRL /opracowany przez Komisję Wychowania Chrześcijańskiego/*, s. 2.

- zestawienie wersetów biblijnych dla klas 1-5,
- program nauczania kościelnego na nabożeństwach dla dzieci.

Program każdej klasy, za wyjątkiem klasy piątej, jest podzielony na cztery okresy. Każdy okres ma swój temat przewodni. Program każdej klasy jest przewidziany do realizacji w wymiarze jednej godziny tygodniowo, o czym autorzy w wytycznych nie informują. Każda jednostka lekcyjna jest zbudowana według schematu:

- temat oraz ewentualnie podanie w nawiasie dookreślenie tematu,
- fragment biblijny na którym opiera się temat,
- wiersz przewodni,
- numer pieśni ze Śpiewnika Kościelnego i jej początkowe słowa, a w nawiasie numer tej pieśni ze Śpiewnika dla Dzieci i Młodzieży jeśli ta pieśń w tym śpiewniku występuje,
- historie biblijne Nowego lub Starego Testamentu i numer strony lub numer tematu w podręczniku lub treści katechizmowe w klasie V.

Program jest dostosowany do realizacji według podręczników:

- w klasach I-II *Mój Przyjaciel Jezus*¹⁰,
- w klasie II-IV *Bóg cię miłuje*¹¹,
- dla I i II roku nauki confirmacyjnej *Zwięzłe wiadomości z historii Kościoła*¹²,
- jako podręcznik w wykazie skrótów ujęto *Doktor Marcin Luter*¹³ autorstwa A. Rondthaltera, a przy niektórych katechezach podano *Ewangelik-Katolik*¹⁴ autorstwa T. Wojaka i *Mały Katechizm* ks. dra M. Lutra.

¹⁰ T. Wojak, E. Gajdacz, *Mój Przyjaciel Jezus*, Zwiastun, Warszawa 1973.

¹¹ Jan Karpecki, *Bóg cię miłuje*², Zwiastun, Warszawa, 1973.

¹² A. Wantuła, *Zwięzłe wiadomości z historii Kościoła*, Zwiastun, Warszawa 1973. Pozycja ta została następnie umieszczona w podręczniku do nauki confirmacyjnej Jana Motyki. Zob. J. Motyka, *Abyś był Jego własnością, Podręcznik do nauczania confirmacyjnego*, Wydawnictwo Zwiastun, Warszawa 1981, s. 219-294. Podręcznik księdza Jana Motyki jest strukturalnie dopasowany do programu nauczania confirmacyjnego *Komisji Wychowania Chrześcijańskiego* i ma ciągle zastosowanie w realizacji programu nauczania confirmacyjnego obecnie w klasach pierwszej i drugiej gimnazjum.

¹³ A. Rondthalter, *Doktor Marcin Luter*, Strażnica Ewangeliczna, Warszawa 1960.

¹⁴ T. Wojak, *Ewangelik-Katolik*, Zwiastun, Warszawa 1973.

3. Analiza Programu nr RSP-1/99/a,b,c,d,e,f

Zdjęcie nr 3: Podręczniki i przewodniki metodyczne programu RSP – 1/99/a,b,c,d,e,f.

Uwagi ogólne do Programu RSP-1/99/a,b,c,d,e,f

Program nauczania kościelno-religii ewangelickiej dla szkół podstawowych nr RSP1/99/a;b;c;d;e;f opracowany przez zespół autorów w składzie mgr Ewa Below, mgr Elżbieta Byrtek, ks. Dariusz Dawid, ks. Adrian Korczago, mgr Joanna Sikora, mgr Karina Wowry jest najnowszym programem nauczania religii ewangelickiej w Kościele Ewangelicko-Augsburskim w Rzeczypospolitej Polskiej.

Program jako całość jest zgodny z *Podstawą programową nauczania religii ewangelickiej w szkołach podstawowych*¹⁵, w której określone są cele i treści edukacyjne, zadania katechety oraz osiągnięcia uczniów.

Celami ogólnymi nauczania religii ewangelickiej na wszystkich etapach są:

- uświadomienia na obecność Boga w świecie,
- uświadomienie na obecność drugiego człowieka w świecie,
- odnowa życia człowieka przez konfrontowanie go ze świadectwami wiary,

¹⁵ *Podstawa programowa nauczania religii ewangelickiej w szkole podstawowej i gimnazjum*. Maszynopis powielony i dostarczony katechetom na spotkaniach metodycznych.

- kształtowanie tożsamości chrześcijańskiej i wyznaniowej.

Cele edukacyjne podstawy programowej dla szkoły podstawowej są następujące:

- rozbudzenie religijnej wrażliwości dziecka,
- rozbudzenie zainteresowania Biblią i jej przesłaniem – Ewangelią o Jezusie Chrystusie,
- kształtowanie umiejętności wyrażania i komunikowania własnej wiary,
- rozwijanie poczucia przynależności do wspólnoty Kościoła,
- kształtowanie poczucia szacunku i odpowiedzialności wobec siebie i innych.

Treści edukacyjne podstawy programowej dla szkoły podstawowej są następujące:

- Bóg i Jego stworzenie,
- Jezus Chrystus jako Zbawiciel,
- Kościół jako wspólnota,
- Biblia – Stary i Nowy Testament jako Księga Świąta,
- podstawowe akty, gesty i symbole religijne,
- święta kościelne i ich znaczenie,
- główne postacie i historie biblijne,
- podstawowe wiadomości o Reformacji, życiu i nauce Kościoła ewangelickiego,
- Kościół ewangelicki a inne Kościoły chrześcijańskie,
- Dekalog – wartości religijne i etyczne w życiu człowieka,
- godność i odpowiedzialność człowieka w świetle Ewangelii,
- uczeń w środowisku szkoły, grupy koleżeńskiej i rodziny.

Podstawa programowa określa zadania dla katechety oraz osiągnięcia uczniów. Zadania katechety powinny kształtować się w następujących obszarach jego działalności:

- wspierania afiliacji dziecka w grupie religijnej
- motywowania do poznawania treści biblijnych Starego i Nowego Testamentu,
- motywowania do poznawania historii i nauki Kościoła ewangelickiego,
- wspierania kształtowania odpowiedzialności oraz postaw szacunku i tolerancji,
- wspierania intelektualnego i emocjonalnego rozwoju ucznia.

Poprzez cele i treści edukacyjne oraz zadania katechety uczeń powinien dojść do następujących osiągnięć:

- znać podstawowe pojęcia, postaci i historie biblijne,
- znać podstawowe zasady wiary Kościoła ewangelickiego,
- czytać ze zrozumieniem teksty biblijne,
- wyrażać i komunikować doświadczaną wiarę

- znać podstawowe zasady etosu chrześcijańskiego,
- nawiązywać więzi z własną grupą religijną,
- rozpoznawać i uszanować godność drugiego człowieka.

Program RSP1/99/a;b;c;d;e;f został zatwierdzony do użytku szkolnego przez Synod Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP dnia 11.04.1999. Na jego podstawie Synod Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP zatwierdził do użytku katechezy ewangelickiej podręczniki do nauczania religii w klasach 1-6 szkoły podstawowej.

Program wykorzystuje dawne i współczesne elementy pedagogiki ogólnej i religijnej. Jego konstrukt oparty jest na dydaktyce nauczania religii i uwzględnia zagadnienia psychologii rozwojowej. Pod względem merytorycznym stoi na wysokim poziomie fachowości, ponieważ uwzględnia pedagogikę, dydaktykę i pedagogię.

Program wyraźnie informuje o tym, że dotyczy nauczania kościelnego-religii ewangelickiej dla poszczególnych klas szkoły podstawowej. Taką samą czytelną informację podają w swoich tytułach podręczniki-ćwiczenia przeznaczone dla uczniów.

Dla każdej klasy są określone liczby godzin zagadnień programowych, co przedstawia się następująco:

– w klasie I:	10	9	8	7	5	9	12	9	=	70
– w klasie II:	7	5	5	13	12	11	10	-	=	63
– w klasie III:	7	9	9	10	4	4	8	16	=	67
– w klasie IV:	10	6	6	8	4	6	19	11	=	70
– w klasie V:	9	11	11	5	13	8	5	6	=	68
– w klasie VI:	21	16	13	9	8-10	-	-	-	=	69

Programy zawierają również tematy lekcji wchodzących w zakres zagadnień programowych oraz podają ich ilość. Ilości godzin przy działach oraz ilości godzin jednostek lekcyjnych wchodzących w skład poszczególnych działów decyduje o przejrzystości graficznej tej części programu, a to z kolei bardzo ułatwia katechecie układanie rozkładów materiałów dla poszczególnych klas, które są wymagane procedurą kształcenia szkolnego. Ponadto programy uwzględniają w większym lub mniejszym zakresie (najmniej w kl. VI) przebieg Roku Kościelnego, co również jest pomocne we wstępnej fazie tworzenia rozkładów, a jednocześnie pozwala kontrolować przebieg procesu kształcenia, gdyż zagadnienia programowe są jednocześnie tematami rozdziałów w podręcznikach. Podręcznikowy spis treści zawiera oprócz tytułów rozdziałów (tytuł rozdziału = zagadnieniu programowemu) również tematy poszczególnych lekcji. Treść programu nauczania jest więc w tej fazie skorelowana z podręcznikowym spisem treści, a te z tema-

tami przewodnika metodycznego. Stwarza to możliwość swobodnej pracy uczniów z podręcznikami-ćwiczeniami, a katechecie daje łatwość w posługiwaniu się przewodnikiem metodycznym.

Programy nauczania uwzględniając poziom kształcenia, dostosowują go do wieku rozwojowego dzieci. Autorzy programu zwrócili uwagę nie tylko na religijne cele kształcenia, ale wskazali na cele edukacyjne charakterystyczne dla współczesnych trendów wychowawczo-dydaktycznych. Programy dla edukacji wczesnoszkolnej (kl. I – III) poza celem religijnym jako nadrzędnym, nie wykazują gradacji celów wychowawczych, kształcących i poznawczych (przy wychowawczym podążają nawet w kierunku celu opiekuńczego, np.: w klasie I). W programach nauczania blokowego (kl. IV – VI) cel religijny pozostaje nadrzędnym, natomiast cele kształcące i wychowawcze wykazują układ taksonometryczny: zapamiętywanie → zrozumienie → stosowanie; uczestniczenie w działaniu → podejmowanie działań → nastawienie na działania. Ogólnie można powiedzieć, że programy wszystkich klas układają cele w następującym porządku: cel wychowawczy → cel kształcący na bazie → celu poznawczego.

Programy nauczania dla poszczególnych klas wykazują tematykę, którą można łatwo połączyć z realizowanymi przez szkoły podstawowe ścieżkami edukacyjnymi, co jest wielką zaletą i pomocą w przygotowywaniu przez katechetę takich lekcji.

Przewodnik metodyczny jest bogatą propozycją dla przeprowadzania każdej jednostki lekcyjnej. Jest na tyle elastyczny, że uczący może swobodnie wkomponować dodatkowe treści w dane zagadnienie programowe. Bogata metodyka tematów sprzyja nie tylko prawidłowo przeprowadzonej katechezie, ale daje możliwość dostosowywania warsztatu katechety do lekcji, a nawet uwzględnia wymiar kompetencji i doświadczenia zawodowego katechety. Jest to ważne dla początkujących w zawodzie katechetów, bo organizuje ich warsztat pracy, a katechetom z wieloletnią praktyką daje możliwość ciągłych twórczych inspiracji. Cenną rzeczą są scenariusze lekcji (dla każdej lekcji!) zilustrowane odpowiednią dla wieku dzieci i tematu metodą pracy. Oprócz metod tradycyjnych, takich jak opowiadanie, rozmowa, pogadanka, dyskusja, analiza tekstu, rysunek, niedokończone zadane pojawiają się metody aktywizujące – pantomima, inscenizacja, biografia, zabawa, przewód sądowy (w klasie VI temat 3) i inne. Metody kształcenia są więc bardzo urozmaicone. Obok typowo przyswajalnych, w których uczeń musi asymilować wiedzę, są problemowe, w których uczeń samodzielnie zmierza do wiedzy, eksponujące o charakterze impresyjnym i ekspresyjnym, a nawet praktyczne,

w których uczeń wykazuje aktywność praktyczno-techniczną. Pojawiające się metody akroamatyczne i erotematyczne wydają się być zachowane w dobrej proporcji i prowadzą uczniów poprzez myślenie odtwórcze do kreatywnego. Bogactwo metod aktywizuje ucznia i mobilizuje uczącego do ciągłych poszukiwań i udoskonalania sfery komunikacyjnej. Metody pracy proponowane przez program dotyczą pracy indywidualnej i grupowej.

Konspekty lekcji posiadają bardzo obszerny spis pomocy dydaktycznych, które uczący może potraktować wybiórczo.

Programy posiadają kilka gotowych testów osiągnięć (np. w podręczniku dla klasy VI s. 15), na co współczesna pedagogika zwraca szczególną uwagę (wydaje się, że jest ich w programie za mało), posiada techniki kontroli pisemnej (w większości) i ustnej (mniej).

Programy nie wskazują wyraźnie na to, z czego można zrezygnować w razie trudności z procesem realizacji programu, choć może to być zaletą, gdyż sam katecheta zadecyduje o tym, co pominąć.

Programy nie uwzględniają dostatecznie zasady stopni trudności, oprócz tekstów „*Czy wiesz, że...*”, które są przeznaczone dla najzdolniejszych i kilku zadań dodatkowych (np. w podręczniku dla klasy III s. 47 cz. 2 z poleceniem *Rozwiąż krzyżówkę*). To zagadnienie jest powiązane z poziomem wymagań dla poszczególnych roczników lub – jak zapowiadali autorzy – dla poszczególnych zagadnień programowych. Poziomów wymagań w programie jednak jeszcze nie ma, gdyż trwa końcowe opracowywanie programu. Z chwilą ich pojawienia się, będą dla katechety cennym ułatwieniem weryfikacji wiedzy u ucznia i jasnym kryterium wystawianej oceny semestralnej.

Podręczniki wykazują typową funkcję informacyjną oraz praktyczną, ale, co jest bardzo cenne, wzbudzają w obu podmiotach kształcenia funkcję badawczą i aktywizują funkcję samokształceniową.

Podręczniki „przyjęły” się bardzo szybko wśród uczniów natomiast z krytyczną ostrożnością podeszli do nich rodzice. Uczniowie cenią książki-ćwiczenia za ich bogatą tematyką, ciekawe ćwiczenia do uzupełniania, zabawę w rozwiązywanie rebusów, łamigłówek, krzyżówek, bogactwo ilustracji oraz dodatkowe atrakcje w dziale *materiały pomocnicze*. Rodzice poddawali w wątpliwość układ podręcznikowo-ćwiczeniowy. Pojawiały się głosy o podporządkowywaniu się tendencjom komercyjnym, tzn. jeden podręcznik dla jednego ucznia na jeden rok, co wiąże się z wymiarem ekonomicznym stron: rodzice płacą (uważali, że nie jest to mało: początkowo 13 zł za jedną część, gdy parafie nie dotowały; teraz 18 zł za całość), a drukarnia ma dochód. Dochodziły głosy sięgające sfery ekologicznej – oszczędzania papieru, a co za tym idzie, również drzew.

Pojawiła się propozycja: jeden podręcznik na wiele lat, a do nich niedrogie ćwiczenia dla każdego ucznia na jeden rok. Pojawiły się głosy dotyczące stopnia trudności – za trudne w klasie I oraz dotyczące treści – np. tematy dotyczące rodziny w kl. II „są za dorosłe”¹⁶.

W realizacji programu może zaistnieć tendencja „ścigania się” z materiałem programowym, jeśli uczyący będzie chciał zrealizować cały program, a uczniowie będą chętni do rozszerzania tematów lekcji proponowanych przez program i z nich wynikających. Możliwość swobodnego opuszczania niektórych tematów przez katechetę i tym samym nie uzupełnianie niektórych ćwiczeń przez uczniów kłóć się z oczekiwaniami niektórych rodziców, którzy sugerują, że cały podręcznik – skoro jest wprowadzony przez Synod do nauczania i zakupiony przez Rodziców – ma być zrealizowany¹⁷.

Opracował Tadeusz Gluza

¹⁶ Dane zaczerpnięte z rozmów i spotkań z Rodzicami przeprowadzonych przez autora.

¹⁷ Z wypowiedzi Rodziców klas nauczania początkowego w Cisownicy przeprowadzonych przez autora na zebraniach w roku szkolnym 2001/2002. Wypowiedzi niektórych Rodziców dotyczące całościowego potraktowania wszystkich tematów wiązały się w kilku przypadkach z myślowym skrótem: „*wydałem pieniądze na cały podręcznik, więc ma on być zrealizowany*”.